

SCHWARCZ GYULA TÖRVÉNYJAVASLATA AZ ÁLLAMTANÁCSRÓL (1878)

BATHÓ GÁBOR

JOG.
történet

ELTE ÁJK
Jogtörténeti Kutatások

A SZERZŐ:

DR. BATHÓ GÁBOR

ADJUNKTUS

NKE ÁLLAMTUDOMÁNYI ÉS
NEMZETKÖZI TANULMÁNYOK KAR,
ÁLLAM- ÉS JOGTÖRTÉNETI TANSZÉK

BATHO.GABOR@UNI-NKE.HU

2025. december 15.

Schwarcz Gyula képviselőként törvényjavaslatot nyújtott be 1878. május 23-án a következő

címmel: az államtanácscról.¹ Maga a törvényjavaslat mindössze két oldalt tett ki, azonban a hozzá fűzött - tudományos igényességű - indokolása tizenhárom oldal volt. A törvényjavaslat egyértelműen és az indokolás szerint is a független magyar felelős minisztérium alakításáról szóló 1848. évi III. törvénycikk 19. §-a szerinti államtanács felállításáról szólt. Ennek megfelelően: „19. § Az ország közügyei felett Ő Felsége, vagy a nádor s királyi helytartó, vagy a miniszerelnök elnöklete alatt tartandó értekezés végett, Buda-Pesten álladalmi tanács állittatik fel, melly a legközelebbi országgyűlésen fog állandóan elrendeztetni.”² Pontosabban a tör-

vényjavaslat egy olyan állami szerv létrehozását célozta, amely illeszkedett e rendelkezéshez, az tartalommal töltötte meg.

A törvényjavaslat meghatározta az államtanács célját (1. §), tagjait és kinevezésüket (2. és 4. §), szervezetét (3. §), a tagokra vonatkozó összeférhetlenségi szabályokat (5. §), juttatásait (6. §), az államtanács feladatait (7-11. §), tagjainak eljárási jogait (12-13. §), illetve a belső szabályozás kialakítására vonatkozó szükségleteket (14. §). Az államtanács célja - a törvényjavaslat szerint - egyértelműen a törvényhozási munkálatok szakszerű és rendszeres előkészítése volt. Az 1848. évi III. tc. 19. §-a szerint az államtanács célja pedig az ország közös ügyei felett való értekezés volt. A törvényjavaslat indokolásában Schwarcz leírta, hogy az eredetileg megfogalmazott cél - bármi is legyen annak a valódi tartalma - már túlhaladott, a történelmi körülmények és a közjogi helyzet úgy változott meg, hogy egy eredeti célú államtanács felállítására a továbbiakban már nincs szükség, és értelme sem lenne. Véleménye szerint egy parlamentáris országban nincs szükség egy olyan szervre, amely részben a parlament feladatát végzi, részben pedig a kormányt - ráadásul a miniszteri felelősség terhe nélkül.

Kossuth Lajos az 1848. évi törvény vitája során némiképp rávilágított az államtanács működésének lényegére. „Az érdekelt egyének nem a ministeriumhoz fognak áttétetni, a végrehajtó hatalomban semmi részt nem vesznek, és csak olly tanácsnak lesznek tagjai, mellynek tanácsával a ministerium élni fog addig, meddig felelősségével összefér. Angliában és Franciaországban a lelépett ministerek az illy álladalmi tanácsban foglalnak helyet.”³ Kossuth azt is elmondta, hogy ez a tanács nem okvetlenül

szükséges ugyan, de a forradalom becsületével nem volna összeegyeztethető, ha a forradalmi jogalkotás áldozatai lennének azok, akik korábban abban bízva vállaltak hivatalt, hogy az életük végéig tart. E tekintetben Kossuth az 1848. évi III. törvénycikk 22-24. §-aira utalt, amelyek szerint a helytartótanács, a kanclária és a kamara volt tanácsosai az álladalmi tanácsban kapnak helyet. **Sem a forradalom alatt, sem később nem jött össze, nem alakult meg** az álladalmi tanács. Mindössze annyi történt, hogy néhányan álladalmi tanácsosi címet kaptak.⁴

Schwarcz Gyula két évtizeddel később látott fantáziát az államtanács felállításában, de legalábbis a kormányzatot próbálta nyomás alá helyezni a tekintetben, hogy az 1848. évi III. törvénycikkben írt és előírt államtanácscról határozzon. Ennek érdekében Schwarcz 1869. június 3-án interpellációt nyújtott be a következő kérdés formájában: „Szándékozik e a ministerium az 1848-as III t. cz. 19-ik pontjának felfüggesztéséről vagy módosításáról a ház elé törvényjavaslatot terjeszteni?” Az a képviselőház ülésén is egyértelmű volt, hogy valójában az államtanács felállításával, illetve az 1848. évi III. tc. szerinti, erre vonatkozó kötelezettséggel kapcsolatos az interpelláció. A kormány részéről választ adni senki sem sietett.⁵ A képviselőházi napló szerint az interpelláció - másokkal együtt - még megválaszolatlan volt 1869. július 1-jén.⁶ Sőt, a képviselőház 1869. december 14-i ülésének jegyzőkönyve szerint ez az interpelláció (Schwarcz számos más, szintén jelentős kérdésével együtt) még mindig miniszteri válasz nélkül volt.⁷

Ugyanezen a vonalon haladt tovább Schwarcz Gyula, amikor az interpellációt követően

Schwarcz Gyula

egy másik eszközt vett igénybe: határozati javaslatot nyújtott be⁸ a képviselőház 1871. január 10-i ülésén. Célja az volt, hogy a törvényhozás határozattal kötelezze a kormányt az államtanács felállítására vonatkozó törvényjavaslat benyújtására. A határozati javaslat szövege igen lényegre törő volt: „A miniszterelnök utasítatik, miszerint az 1848. III. t. cikkben elrendelt államtanács intézmény tárgyában – a korszerű államszervezet igényeinek figyelembe vételével – a képviselőház elé törvényjavaslatot terjesztszen.” Fontos a kiegészítés, amit Schwarcz tett ebben a határozati javaslatban. Nemcsak egyszerűen az 1848. évi III. tc. 19. §-ában írt államtanács felállítására javasolta kötelezni a kormányt, hanem – felismerve az eltelt évtizedek okozta változásokat – ezt a korszerű államszervezet igényei szerint kellett megtennie. Sem e határozati javaslata nem került elfogadásra (tárgyalásra sem), sem pedig az interpelláció nem vitték előre az államtanács ügyét. Ezen előzményeket követően nyújtotta be törvényjavaslatát.

A törvényjavaslat indokolása szerint: „több európai parlamentaris, népképviselési alapon nyugvó alkotmányos jogállam példája mutatja, miszerint igenis, végezhet egy államtanács kellő szervezet, kellő alkatelemek, s bölcs mérséklettel kiszabott jogkör alapján oly munkát, melyre az államnak, ha csakugyan

fedezni, kielégíteni akarja a modern művelődési állam-életnek egy értelmi, s erkölcsi mint anyagi szükségleteit, a szó szoros értelmében égető szüksége van...”⁹ Ezek az általa felhozott külföldi példák Franciaország, Portugália, Spanyolország, Olaszország, Hollandia, Bajorország, Württemberg, Poroszország és Görögország voltak. A legfontosabb indoka a törvényjavaslat benyújtásának az volt, hogy a magyar kormány Schwarcz szerint igencsak túlterhelt, ráadásul kellő szakmai támogatás nélkül: „Nálunk a kormány nem csak a végrehajtó hatalom összes teendőit végezi, nem csak vezeti a törvényhozási munkálatokat, de egyesegyedül, kellőleg rendszeres segéd közegek nélkül, rendszeres biztosítékai nélkül a szakértelmi támogatásnak készíti elő, dolgozza ki, szerkeszti az összes törvényjavaslatokat, sőt e mellett egymaga végezi az összes közigazgatási bíráskodást is.”¹⁰

Ennek az államszervezetileg kockázatos helyzetnek a megoldására javasolta Schwarcz az államtanács létrehozását, amely a kormányról terheket vett volna le és szakmai segítséget nyújtott volna. A törvényjavaslat szerint az államtanács egy elnökből, 28 államtanácsosból és a megfelelő segédszemélyzetből állt volna. Az államtanács elnökét a király a miniszterelnök előterjesztésére ne-

vezte ki, azon három jelölt közül, akiket a képviselőház felterjesztett. Az államtanácsosokat a király a szakminiszterek előterjesztésére azon 3-3 jelölt közül nevezte ki, akiket az adott állásokra a képviselőház szakbizottságai az ország kiváló szaktestületeinek, illetve egyes kiváló szakférfaiknak meghallgatásával kijelöltek. A segédszemélyzetet is a király nevezte volna ki az államtanács elnökének előterjesztésére. A javaslat szerint az államtanács a feladatát különböző szakosztályokra szervezve látta volna el úgy mint: közgazgatási, jogügyi, közoktatásügyi, közegészség- és segényügyi, pénzügyi, közlekedési, iparkereskedelmi, földmívelés- és erdészeti és bányügyi szakosztályok.

A törvényjavaslat szerint az államtanács a törvényalkotásban végezte volna el a legnagyobb feladatot: egyrészt indokolással ellátott jelentéseket csatolt volna a törvényjavaslatokhoz, és azok módosításaihoz, a képviselőház vagy a kormány felkérésére törvényjavaslatokat készített volna elő, illetve minden állami szervre kötelező adatszolgáltatás mellett a törvényjavaslatokat alátámasztó adatgyűjtést végezte volna. Ezekből a feladatokból látszik, hogy mely problémákat azonosított Schwarcz mint a magyar állam működés professzionalitása előtt álló legnagyobb akadályokat.

Ezekkel együtt a törvényjavaslat Schwarcz Gyula legjobb építő szándéka mellett sem jutott sikerre.

Hivatkozások:

- ¹ Képviselőházi irományok, 1875. XXV. kötet. 373-388. p. (870. sz.).
- ² 1848. évi III. tc. 19. §.
- ³ Sz. N.: Országgyűlés. *Budapesti Híradó*, 794. sz. 1848. március 24. 286. p.

⁴ F. Kiss Erzsébet: Az 1848-1849-es magyar minisztériumok. Budapest, Magyar Országos Levéltár, 1987. 53-57. p.

⁵ Sz. N.: Országgyűlési tudósítások. *Budapesti Közlöny*, 3. évf. 126. sz. (1869. június 5.) 1. p.

⁶ Sz. N.: Állambíróság. *Pesti Napló*, 20. évf. 149. sz. (1869. július 2.) 1. p.

⁷ Sz. N.: Országgyűlési tudósítások. *Politikai Ujdonságok*, 15. évf. 51. sz. (1869. december 22.) 603. p.

⁸ Képviselőházi irományok, 1869. VII. kötet. 289. p. (758. sz.).

⁹ Képviselőházi irományok, 1875. XXV. kötet. 376. p.

¹⁰ Képviselőházi irományok, 1875. XXV. kötet. 378. p.

Képek elérhetősége:

1. oldal: Schwarcz Gyula.
Forrás:
https://hu.wikipedia.org/wiki/Schvarcz_Gyula#
Letöltve: 2025. december 15.

2. oldal: Az Államtanács épülete Franciaországban.
Forrás:
https://maville.com/resizing_type:fill/plain/gs://mvi-prod-mvi-assets-aaf1/actumvi/2023/09/07/P33204427D5927669G.jpg@webp
Letöltve: 2025. december 15.